

Literatura

- Armatys P. 2002. Występowanie i preferencje siedliskowe świergotków *Anthus* na terenach otwartych Gorceńskiego Parku Narodowego. *Parki Nar. Przyn.* 21: 207–223.
- Armatys P. 2010. Gorce. W: Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). *Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce*, ss. 423–425. OTOP, Marki.
- Bobrek R. 2016. Siwerniak *Anthus spinoletta*. W: Wilk T., Bobrek R., Pępkowska-Król A., Neubauer G., Kosicki J.Z. (red.). *Ptaki polskich Karpat – stan, zagrożenia, ochrona*, ss. 326–336. OTOP, Marki.
- Ciach M., Kwarciany B., Mrowiec W., Figarski T., Bujoczek M., Dyduch M., Fluda M. 2009. Beskid Żywiecki PLB240002 (IBA PL127). W: Chmielewski S., Stelmach R. *Ostoje ptaków w Polsce — wyniki inwentaryzacji, część I*, ss. 51–58. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- Dyrca A., Mielczarek P., Profus P. 2007. Siwerniak *Anthus spinoletta*. W: Sikora A., Rohde Z., Grodzka M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). *Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004*, ss. 332–333. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- Faber M. 1992. Rozmieszczenie i liczebność siwerniaka *Anthus spinoletta* w Beskidzie Śląskim i Beskidzie Żywieckim. *Remiz* 2: 74–79.
- Faber M. 2000. Lęgowe zgrupowanie ptaków kopuły szczytowej Pilska. *Not. Orn.* 41: 241–245.
- Flousek J., Gramsz B., Telenský T. 2015. Ptaki Karkonoszy – atlas ptaków lęgowych 2012–2014. *Správa KRNAP Vrchlabí, Dyrekcja KPN Jelenia Góra*.
- Głowaciński Z. 1991. Ekologiczny zarys awifauny zlewni Kamienicy w Gorcach i Beskidzie Wyspowym (Karpaty Zachodnie). *Ochr. Przyn.* 49: 175–196.
- Hordowski J. 1999. Ptaki polskich Karpat Wschodnich i Podkarpacia. T. I. Merkator, Przemyśl.
- Kajtoch Ł. 2010. Beskid Wyspowy. W: Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). *Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce*, ss. 445–447. OTOP, Marki.
- Kajtoch Ł. 2013. Siwerniak *Anthus spinoletta*. W: Zawadzka D., Ciach M., Figarski T., Kajtoch Ł., Rejt Ł. (red.). *Materiały do wyznaczania i określania stanu zachowania siedlisk ptasich w obszarach specjalnej ochrony ptaków Natura 2000*, ss. 229–233. GDOŚ, Warszawa.
- Kajtoch Ł., Piestrzyńska-Kajtoch A. 2005. Występowanie siwerniaka *Anthus spinoletta* w Beskidzie Wyspowym. *Not. Orn.* 45: 189–191.
- Kondracki J. 2013. *Geografia regionalna Polski*. PWN, Warszawa.
- Król J. 2010. Beskid Śląski. W: Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). *Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce*, ss. 442–444. OTOP, Marki.
- Ślizowski J. 1991. Bird community of a spruce forest in the upper mountain forest zone on Polica (Polish Western Carpathians). *Acta zool. cracov.* 34: 535–551.

Rafał Bobrek, Tomasz Wilk, Aleksandra Pępkowska-Król
Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
Odrowęża 24, 05-270 Marki
rafal.bobrek@gmail.com

Gniazdowanie oknówki *Delichon urbicum* w otworach budynków

Oknówka *Delichon urbicum* gniazduje na terenach przekształconych przez człowieka. Swoje gniazda umieszcza zwykle na zewnętrznych elewacjach budynków, szczególnie we wnękach okien, balkonów oraz pod okapami dachów (Bettleja 1994, Murgui 2002, Niżyńska-Bubel, Kopij 2008, Grochowski 2012, M. Bełtót, obs. własne). Dawniej

Fot. 1. Gniazda oknówki w otworach wentylacyjnych (fot. M. Bebłot) – *Nests of House Martin in ventilation holes*

Fot. 2. Gniazdo oknówki w szczelinie budynku (fot. M. Bebłot) – *Nest of House Martin in slit of building*

gniazdowała licznie w szczelinach skalnych, nadmorskich klifach czy górskich stokach (Menzel 1984, Cramp 1988, Tomiałojć & Stawarczyk 2003). Oknówka jest gatunkiem plastycznym, np. stwierdzono lęgi wewnątrz budynków (Wylegała et al. 2005), w roku 2015 stwierdzony pomyślny lęg w gnieździe dymówki *Hirundo rustica* znajdującym się wewnątrz budynku (Czechowski et al. 2009) oraz skuteczne zajęcie czynnego gniazda kopciuszka *Phoenicurus ochruros* (Kryński 2017). Jednak w literaturze nie znaleziono żadnych doniesień o przypadku gniazdowania w otworach wentylacyjnych.

Nietypową lokalizację gniazd tego gatunku odnotowałem w Sokółce (woj. podlaskie). Dnia 29.06.2018, podczas inwentaryzacji ptaków gniazdujących na budynkach, obserwowałem oknówki wlatujące z pokarmem do otworów wentylacyjnych (fot. 1). Po przyjrzeniu się tym miejscom przez lornetkę zauważyłem, że część otworów była zabudowana błotem (14 otworów). W 6 gniazdach były już karmione pisklęta, w 4 były ślady obecności ptaków, choć samych ptaków nie obserwowałem, a w 4 nie zauważyłem żadnych śladów aktywności ptaków dorosłych, co mogło sugerować, że gniazda były niezajęte. Umieszczenie gniazd w otworach stwierdziłem w czterech budynkach wielorodzinnych, trzykondygnacyjnych zlokalizowanych przy ulicy na obrzeżach miasta. Budynki były wybudowane z tzw. „wielkiej płyty”. Należy zaznaczyć, że na budynkach, w których stwierdziłem gniazda oknówek w otworach, nie było ich na elewacji.

Kolejna nietypowa obserwacja miała miejsce w Krasnolipiu (pow. braniewski). W jednym z domków jednorodzinnych oknówki wybudowały trzy gniazda w szczelinach powstałych w wyniku ubytków tynku (fot. 2). Ptaki gniazdowały tam w latach 2017–2018, jednak 2 gniazda zajmowały mazurki *Passer montanus* i tylko w jednym gnieździe odnotowano lęg oknówki. Braki części elewacji umożliwiły oknówkom dobudowanie części gniazd i wyprowadzenie lęgów. Na tym budynku oknówki gniazdują również na elewacji pod dachem (8 gniazd).

Obserwacje te, jak i gniazdowanie wewnątrz budynków, wskazują na plastyczność oknówek w wyborze miejsc gniazdowania. Jedną z przyczyn ich gniazdowania w otworach wentylacyjnych może być przepłaszanie ptaków próbujących budować gniazda we wnękach okien i balkonów, szczególnie w odnowionych budynkach poddanych termomodernizacji. Gniazdowaniu w takich miejscach sprzyja m.in. stosowanie tynków strukturalnych, ułatwiających ptakom przytwierdzenie gniazd do elewacji budynków. Być może ptaki wykorzystując do gniazdowania otwory wentylacyjne mogą również ograniczać koszty związane z budową gniazda; jego budowa ogranicza się prawdopodobnie jedynie do zmniejszenia otworu wlotowego, choć brak bliższych danych na temat konstrukcji tak ulokowanych gniazd (Mainwaring & Hartley 2013).

Dziękuję Dawidowi Zyskowskiemu za przejrzenie pierwszej wersji tekstu oraz Izabelli Olender za przetłumaczenie streszczenia na język angielski.

Summary: Unusual nesting of the House Martin *Delichon urbicum*. In June 2018, I observed House Martins nests built in the ventilation openings in the block of flat in Sokółka (Podlaskie Voivodship, NE Poland). One of the reasons for building nests in ventilation openings could be the fact, that people deterred birds from building nests in other parts of the facade of the building, especially from recesses of windows and balconies. Another unusual observation took place in Krasnolipie (Braniewo District). In one of the single-family houses, martins built three nests in gaps (plaster losses). In part (2 nests), the nests are occupied by the Eurasian Tree Sparrow *Passer montanus*, and only in one nest there are martins' hatches.

Literatura

- Betleja J. 1994. Preferencje gniazdowe miejskiej populacji oknówki *Delichon urbica*. Ptaki Śląska 10: 106–113.
- Crampt S. (ed.). 1988. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. Vol. 5. Tyrant Flycatchers to Thrushes. Oxford University Press.
- Czechowski P., Jędro G., Bocheński M. 2009. Oknówka *Delichon urbicum* wyprowadza lęg w gnieździe dymówki *Hirundo rustica*. Not. Orn. 50: 59–62.
- Grochowski P. 2012. Zmiany liczebności oknówki *Delichon urbica* we Wrocławiu. Ptaki Śląska 19: 67–78.
- Kryński K. 2017. Oknówka *Delichon urbicum* zajmuje czynne gniazdo kopciuszka *Phoenicurus ochruros*. Ornis Pol. 58: 52–54.
- Mainwaring M.C., Hartley I.R. 2013. The energetic costs of nest building in birds. Avian Biol. Res. 6: 12–17.
- Menzel H. 1984. Die Mehlschwalbe (*Delichon urbica*). Die Neue Brehm Bucherei, Wittenberg Lutherstadt.
- Murgui E. 2002. Breeding habitat selection in the House Martin *Delichon urbica* in the city of Valencia (Spain). Acta Ornithol. 37: 75–83.
- Niżyńska-Bubel J., Kopij G. 2008. Zagęszczenie populacji lęgowej i miejsca gniazdowania oknówek *Delichon urbica* we Wrocławiu. Ptaki Śląska 17: 61–75.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP Pro Natura, Wrocław.
- Wylegała P., Wylegała S., Śliwa P. 2005. Gniazdowanie oknówek *Delichon urbicum* wewnątrz budynków w Wielkopolsce. Not. Orn. 46: 189–194.

Marek Beblot

Hetmana Gosiewskiego 3/4, 11-200 Bartoszyce